

Orvosi biofizika

Szerkesztette:

Damjanovich Sándor, Fidy Judit, Szöllősi János

Tartalomjegyzék

I. Az „élő” anyag legfontosabb szerkezeti tulajdonságai és szerepük a biológiai funkciókban	23
I/1. Az atom szerkezete	23
I/1.1. A mai atomképhez vezető út főbb állomásai	23
<i>Damjanovich Sándor, Herényi Levente</i>	
I/1.1.1. Atom, elektron, atommag	23
I/1.1.2. Az energia kvantum közvetlen bizonyítéka	24
I/1.1.3. Az elektron, mint hullám	26
I/1.2. Az elektron viselkedésének matematikai megfogalmazása	27
<i>Damjanovich Sándor, Herényi Levente</i>	
I/1.2.1. A szabad elektron terjedési törvénye	27
I/1.2.2. A Heisenberg-féle határozatlansági reláció	29
I/1.2.3. A kötött állapotú elektron, atomi állapotok	31
I/1.3. A kvantummechanika eredményei a legegyszerűbb atom esetében	32
<i>Damjanovich Sándor, Herényi Levente</i>	
I/1.3.1. Diszkrét atomi energiaszintek, főkvantumszám	32
I/1.3.2. Külső elektromos tér hatása a kötött elektronra, alagútjelenség	35
I/1.3.3. A kovalens kémiai kötés	36
I/1.4. Az atomi elektronállapotok további kvantált tulajdonságai	37
<i>Damjanovich Sándor, Herényi Levente</i>	
I/1.4.1. Mellékkvantumszám és mágneses kvantumszám	37
I/1.4.2. Az elektron spinje és a hozzá tartozó mágneses momentum	37
I/1.4.3. A periódusos rendszer felépítése: Pauli-elv, elektronpálya, elektronhøj, Hund-szabály	39
I/1.5. Az atommag szerkezete	40
<i>Herényi Levente, Szöllösi János</i>	
I/1.5.1. Az atommagot jellemző adatok áttekintése	40
I/1.5.2. Az atommagot összetartó kölcsönhatás, tömeghiány, kötési energia	41
I/1.5.3. Magmodellek, a nukleonok kvantált energiaállapotai	42
I/1.5.4. Az atommag stabilitása	43
I/2. Atomi kölcsönhatások	44
I/2.1. Kötéstípusok	44
<i>Fidy Judit, Herényi Levente, Módos Károly</i>	
I/2.1.1. A kovalens kötés	45
I/2.1.2. Elektrosztatikus kölcsönhatás részvételével kialakuló kötéstípusok	46
I/2.1.3. Van der Waals kölcsönhatások	47
I/2.1.4. A H-kötés	49
I/2.1.5. A hidrofób kölcsönhatás	50

I/3. Sokatomos rendszerek, rend és rendezetlenség	52
I/3.1. Boltzmann eloszlás	52
<i>Fidy Judit, Herényi Levente</i>	
I/3.1.1. A részecskék állapotainak eloszlása	52
I/3.1.2. Milyen jelenségekben tapasztaljuk a Boltzmann-eloszlás érvényesülését?	54
I/3.2. Gázok	57
<i>Fidy Judit, Herényi Levente</i>	
I/3.2.1. Ideális gáz	57
I/3.2.2. A Boltzmann-eloszlás következményei ideális gázban: a Maxwell-féle sebességeloszlás	58
I/3.2.3. Reális gáz	59
I/3.3. Szilárd anyagok	61
<i>Fidy Judit, Herényi Levente</i>	
I/3.3.1. A kristályos állapot	61
I/3.3.2. Energiasávok	62
I/3.3.3. A tiltott sáv szélessége által meghatározott tulajdonságok; szigetelők, félvezetők, vezetők	64
I/3.3.4. „Félvezető tulajdonság” létrehozása szennyezéssel	66
I/3.3.5. A kristályszerkezet hibái	67
I/3.4. Folyadékok, folyadékkristályok	68
<i>Fidy Judit, Voszka István</i>	
I/3.4.1. A folyadék-állapot	68
I/3.4.2. Folyadékkristályok: anizotrop folyadékok	69
I/4. Az élő anyag szerkezeti egységei	71
I/4.1. A víz	71
<i>Damjanovich Sándor, Fidy Judit, Herényi Levente, Módos Károly</i>	
I/4.1.1. A vízmolekula szerkezete	72
I/4.1.2. A vízmolekulák H-hidas kötésrendszere	73
I/4.1.3. A víz szerepe az élő struktúrákban	74
I/4.2. Nukleinsavak	76
<i>Csik Gabriella</i>	
I/4.2.1. A nukleinsavak építőkövei és elsődleges szerkezete	76
I/4.2.2. A nukleinsavak másodlagos szerkezete	77
I/4.2.3. Az RNS másodlagos szerkezetének sajátosságai	80
I/4.2.4. A DNS harmadlagos szerkezete, szuperhelicitás	80
I/4.3. Fehérjék	81
<i>Fidy Judit, Módos Károly</i>	
I/4.3.1. A fehérjék elsődleges szerkezete, aminosavak	81
I/4.3.2. A fehérjék másodlagos szerkezete	82
I/4.3.3. A harmadlagos szerkezet és kialakulása	83
I/4.3.4. A térbeli szerkezet kialakításában szerepet játszó kölcsönhatások	84
I/4.3.5. Negyedleges szerkezet	85
I/4.4. Rend és rendezetlenség a makromolekuláris rendszerekben	86
<i>Fidy Judit</i>	

I/5. Szupramolekuláris szerveződés az élő anyagban	88
I/5.1. Biológiai membránok	88
<i>Matkó János, Voszka István</i>	
I/5.1.1. A lipid kettősréteg	88
I/5.1.2. Membránfehérjék	90
I/5.2. Az örökítő anyag szerveződése a sejtmagban	94
<i>Módos Károly</i>	
I/5.3. A citoszkeleton	96
<i>Kellemayer Miklós</i>	
II. Sugárzások és kölcsönhatásuk az „élő” anyaggal	99
II/1. A sugárzásokról általában	99
II/1.1. Radiometriai alapok	99
<i>Herényi Levente</i>	
II/1.1.1. Kisugárzott teljesítmény, felületi teljesítmény, energiaáram-erősség, energiaáram-sűrűség vagy intenzitás	99
II/1.1.2. Egyszerű törvények; a szimmetria, a távolságok és a szögek szerepe	101
II/1.1.3. A sugárzás intenzitásának gyengülése közegen való áthaladáskor	102
II/1.2. A sugárzások osztályozása	106
<i>Herényi Levente</i>	
II/2. Nem ionizáló sugárzások	107
II/2.1. A fény	107
<i>Herényi Levente</i>	
II/2.1.1. A Fermat-elv, mint a geometriai optika összegzése	107
II/2.1.2. Optikai leképezés, a Fermat-elv alkalmazása görbült felületekre	110
II/2.1.3. A fizikai optika vagy hullámoptika alapjai	113
II/2.1.4. Fényinterferencia	115
II/2.1.5. Fényelhajlás, diffrakció	116
II/2.1.6. A diffrakciós módszerek alapjai	118
II/2.1.7. Optikai anizotropia, a fény polarizációja	120
II/2.1.8. A fény mint elektromágneses hullám és mint fényrészecske-, foton-sugárzás	121
II/2.2. A fény keletkezése	123
<i>Damjanovich Sándor, Herényi Levente, Matkó János</i>	
II/2.2.1. Hőmérsékleti sugárzás	123
II/2.2.2. A feketetest sugárzás törvényei	124
II/2.2.3. A Planck-féle sugárzási törvény	126
II/2.2.4. Lumineszcencia	128
II/2.2.5. A fényerősítés gondolata	129
II/2.2.6. Fényforrások, fotometria	131
II/2.2.7. Lézerek	134
II/2.2.8. A lézersugárzás legfontosabb tulajdonságai, lézertípusok	136
II/2.3. A fény és anyag kölcsönhatása	138
<i>Csik Gabriella, Herényi Levente</i>	
II/2.3.1. Fényszóródás	138

II/2.3.2.	Fényabszorpció	140
II/2.3.3.	A fény biológiai hatásainak általános megközelítése	141
II/2.3.4.	A fény hatása a szemre és a bőrre	144
II/2.4.	Hang - ultrahang	146
	<i>Derka István, Kaposi András, Mátyus László</i>	
II/2.4.1.	Általános fizikai tulajdonságaik	146
II/2.4.2.	A hang terjedése közegekben	148
II/2.4.3.	Közegek határán lejátszódó jelenségek	152
II/3.	Ionizáló sugárzások	156
II/3.1.	A röntgensugárzás	156
	<i>Fidy Judit, Módos Károly, Szabó Gábor</i>	
II/3.1.1.	Általános jellemzők	156
II/3.1.2.	A fékezési röntgensugárzás jelensége és spektruma	157
II/3.1.3.	A fékezési sugárzás során kisugárzott összeteljesítmény	158
II/3.1.4.	Karakterisztikus röntgensugárzás	159
II/3.1.5.	A röntgensugárzás abszorpciója	160
II/3.1.6.	A röntgensugárzás abszorpciójához vezető kölcsönhatások	161
II/3.2.	Magsugárzások, radioaktív izotópok	164
	<i>Fidy Judit, Módos Károly, Szöllősi János</i>	
II/3.2.1.	A radioaktív bomlás módjai	164
II/3.2.2.	A radioaktív bomlás törvénye	168
II/3.2.3.	A magsugárzások kölcsönhatása atomi rendszerekkel	170
II/3.2.4.	Radioaktív izotópok felhasználása	174
II/3.2.5.	Az ionizáló sugárzások detektálása	178
II/3.2.6.	Részecskegyorsítók az orvostudományban	178
II/4.	Dozimetria	181
II/4.1.	Dózisfogalmak	183
	<i>Fekete Andrea, Módos Károly, Szöllősi János</i>	
II/4.1.1.	Fizikai dózisfogalmak	185
II/4.1.2.	Biológiai dózisfogalmak	187
II/4.1.3.	Származtatott dózisfogalmak	188
II/4.2.	Dóзимérő eszközök	189
	<i>Fekete Andrea, Módos Károly, Szöllősi János</i>	
II/4.2.1.	Gázionizáción alapuló eszközök	189
II/4.2.2.	Film doziméterek	190
II/4.2.3.	Termolumineszcens doziméterek	190
II/4.3.	Sugárvédelem	191
	<i>Fekete Andrea, Módos Károly, Szöllősi János</i>	
II/4.3.1.	A sugárvédelem szempontjai a nemzetközi ajánlásokban	191
II/4.3.2.	A sugárzások forrásai	192
II/4.4.	A sugárhatás dóziszfüggése	194
	<i>Fekete Andrea, Módos Károly, Szöllősi János</i>	
II/4.5.	A sugárhatás molekuláris elmélete	197
	<i>Fekete Andrea, Módos Károly, Szöllősi János</i>	
II/4.5.1.	DNS károsodás	197
II/4.5.2.	Fehérjék károsodása	200

II.4.5.3. A szervezet szintjén jelentkező tünetek	201
II/4.6. A sugárhatást befolyásoló tényezők	201
<i>Fekete Andrea, Módos Károly, Szöllösi János</i>	
II/4.6.1. A sugárzás minősége	202
II/4.6.2. Időfaktor	202
II/4.6.3. Anyagcsere és hőmérséklet	203
II/4.6.4. Az oxigén hatása	203
II/4.6.5. Sugárzás ellen védő anyagok	204
II/4.6.6. Biológiai tényezők	204
II/4.7. A nemionizáló sugárzások és a vegyszerek hatásai	205
<i>Gróf Pál</i>	
III. Transzportjelenségek élő rendszerekben	209
III/1. Folyadékok és gázok áramlása	209
III/1.1. Alapfogalmak és alapegyenletek	209
<i>Herényi Levente, Tölgyesi Ferenc</i>	
III/1.1.1. Kontinuitási egyenlet	211
III/1.2. Ideális folyadékok áramlása	212
<i>Damjanovich Sándor, Herényi Levente, Tölgyesi Ferenc</i>	
III/1.2.1. Bernoulli törvénye	213
III/1.3. Reális folyadékok lamináris áramlása	214
<i>Damjanovich Sándor, Herényi Levente, Tölgyesi Ferenc</i>	
III/1.3.1. A Newton-féle súrlódási törvény	214
III/1.3.2. Áramlás csövekben	216
III/1.3.3. A Hagen–Poiseuille-törvény és alkalmazása a vérkeringésre	217
III/1.4. Turbulens áramlás	222
<i>Herényi Levente, Tölgyesi Ferenc</i>	
III/1.5. Gömb alakú test mozgása viszkózus közegben	223
<i>Damjanovich Sándor, Herényi Levente, Tölgyesi Ferenc</i>	
III/2. A diffúzió	225
III/2.1. A molekulák mozgása és a diffúzió	225
<i>Herényi Levente, Matkó János, Tölgyesi Ferenc</i>	
III/2.1.1. A molekuláris mozgás jellemzői	225
III/2.1.2. A diffúzió jelensége, Fick I. törvénye	226
III/2.1.3. A diffúziós együttható további jellemzői	231
III/2.1.4. Fick II. törvénye	232
III/2.1.5. A bolyongási probléma és Fick II. törvényének kapcsolata	235
III/2.1.6. A diffúziós folyamatok időtől való függésének elemzése	239
III/2.1.7. A diffúzió által szabályozott kémiai reakciók	240
III/2.2. A diffúzió néhány különleges esete	242
<i>Herényi Levente, Matkó János, Tölgyesi Ferenc</i>	
III/2.2.1. Az ozmózis jelensége, van't Hoff-törvénye	242
III/2.2.2. Az ozmózisnyomás gyakorlati jelentősége	244
III/2.2.3. Laterális diffúzió biológiai membránokban	246
III/3. A transzportfolyamatok termodinamikai vonatkozásai	249

III/3.1. A diffúzió jelensége, ha a rendszer nincs termikus egyensúlyban	249
<i>Damjanovich Sándor, Herényi Levente, Tölgyesi Ferenc, Sugár István</i>	
III/3.1.1. Termodiffúzió, hővezetés	249
III/3.2. A termodinamikai rendszer jellemzésére szolgáló mennyiségek és a transzportfolyamatok kapcsolata	251
<i>Damjanovich Sándor, Herényi Levente, Tölgyesi Ferenc, Sugár István</i>	
III/3.2.1. Extenzív és intenzív mennyiségek	252
III/3.2.2. A transzportfolyamatok egységes leírása	253
III/3.3. A termodinamika főtételei	255
<i>Damjanovich Sándor, Herényi Levente, Tölgyesi Ferenc, Sugár István</i>	
III/3.3.1. A termodinamika első főtétele és általánosítása	256
III/3.3.2. A kémiai potenciál és az elektrokémiai potenciál	257
III/3.3.3. A termodinamika második főtétele és az entrópia	258
III/3.3.4. Az entrópia statisztikus bevezetése	259
III/3.3.5. Az új entrópia fogalom néhány következménye, a termodinamika harmadik főtétele	262
III/3.4. A termodinamikai potenciálfüggvények	265
<i>Damjanovich Sándor, Herényi Levente, Tölgyesi Ferenc, Sugár István</i>	
III/3.4.1. Az entalpia	267
III/3.4.2. A szabadenergia és a szabadentalpia	269
III/3.4.3. A termodinamikai potenciálok változása kiegyenlítődési folyamatokban	270
III/3.4.4. A leggyakrabban használt termodinamikai potenciálfüggvények és néhány további tulajdonságuk	271
III/3.4.5. Híg oldatok szabadentalpiája és a komponensek kémiai potenciálja (kapcsolat a koncentrációval)	273
III/3.5. Az élő szervezet energiaforgalma	274
<i>Damjanovich Sándor</i>	
III/4. Transzportfolyamatok a biológiai membránon keresztül, membránpotenciál	276
III/4.1. Transzportjelenségek a sejt nyugalmi állapotában	276
<i>Csik Gabriella, Damjanovich Sándor, Fidy Judit, Krasznai Zoltán, Matkó János</i>	
III/4.1.1. Töltéssel nem rendelkező részecskék passzív diffúziója	277
III/4.1.2. Ionok passzív diffúziója	279
III/4.1.3. Aktív transzport	282
III/4.1.4. Makromolekula- és részecsketranszport	284
III/4.2. A nyugalmi membránpotenciál	284
<i>Csik Gabriella, Fidy Judit, Krasznai Zoltán</i>	
III/4.2.1. A nyugalmi membránpotenciál értelmezése a Goldmann-Hodgkin-Katz (GHK) egyenlettel	285
III/4.2.2. A nyugalmi membránpotenciál és a Nernst-egyenlet kapcsolata	286
III/4.3. Membránpotenciál-változások az ingerküszöb alatt	290
<i>Csik Gabriella, Fidy Judit, Krasznai Zoltán</i>	
III/4.3.1. Helyi (elektrotónusos) membránpotenciál-változások és elektromos modelljük	290
III/4.3.2. A membrán elektromos modelljéből származó eredmények	292
III/4.4. A membránpotenciál tulajdonságai ingerületi állapotban: az akciós potenciál	294
<i>Csik Gabriella, Fidy Judit, Krasznai Zoltán</i>	

III/4.4.1. Az akciós potenciál jelalakja	294
III/4.4.2. Ionáramok az akciós potenciál alatt	295
III/4.4.3. Az akciós potenciál terjedése	296
IV. Az érzékszervek biofizikája	301
IV/1. Az érzékelés folyamatának általános törvényszerűségei	301
IV/1.1. A folyamat alapvető elemei és jellemzői	301
<i>Derka István</i>	
IV/1.1.1. Érzékelősejtek, receptorok, érzékszervek	301
IV/1.1.2. A receptorok fajtái, szerepe	302
IV/1.1.3. A receptorok és az idegrost	303
IV/1.2. Az inger és az érzet közötti összefüggések	306
<i>Derka István, Szabó Gábor</i>	
IV/1.2.1. Abszolút és relatív küszöbinger	306
IV/1.2.2. A Weber törvény	306
IV/1.2.3. A Weber–Fechner törvény	307
IV/1.2.4. A Stevens törvény	307
IV/2. A látás	309
IV/2.1. A szem vázlatos szerkezete	309
<i>Osváth Szabolcs, Szabó Gábor</i>	
IV/2.1.1. A szem és a retina felépítése	310
IV/2.1.2. A fotoreceptor sejtek szerkezete	311
IV/2.2. A látás biofizikai alapjai	312
<i>Osváth Szabolcs, Szabó Gábor</i>	
IV/2.2.1. Optikai leképezés a szemben	312
IV/2.2.2. A szem képalkotásának hibái és azok korrigálása	314
IV/2.2.3. A szem feloldóképessége	315
IV/2.2.4. A látási ingerület kialakulása a retinában	317
IV/2.2.5. A fotoreceptor sejtek érzékenysége	318
IV/2.2.6. Fotokémiai folyamatok a receptor sejtekben	318
IV/2.2.7. Színlátás	321
IV/3. A hallás	323
IV/3.1. A hallható hangok néhány közös tulajdonsága	323
<i>Derka István, Szabó Gábor</i>	
IV/3.1.1. A hang magassága	323
IV/3.1.2. A hang színezete	323
IV/3.1.3. Az irányhallás	325
IV/3.1.4. Hangok és hallás	325
IV/3.1.5. Intenzitásszint	325
IV/3.2. Az emberi fül felépítése és működése	327
<i>Derka István, Szabó Gábor</i>	
IV/3.2.1. A külső fül	327
IV/3.2.2. A középfül	329
IV/3.2.3. A belső fül	330
IV/3.2.4. A Corti-szerv anatómiája	333

IV/3.3. A szőrsejtek szerepe a hallás folyamatában	333
<i>Derka István, Szabó Gábor</i>	
IV/3.3.1. A külső szőrsejtek, mint molekuláris motorok	335
IV/3.3.2. Adaptációs mechanizmusok	338
IV/3.4. Az akusztikus információ kódolása	339
<i>Derka István, Szabó Gábor</i>	
IV/3.4.1. Hely teória	339
IV/3.4.2. A röplabda elmélet	340
IV/3.5. Pszichoakusztika, hangosság	340
<i>Derka István, Szabó Gábor</i>	
IV/3.5.1. A phonskála	341
IV/3.5.2. A sonskála	342
IV/3.5.3. A zajszint és mérése	344
V. Biomechanika	345
V/1. A szubcelluláris és sejtes struktúrák biomechanikája	345
V/1.1. A citoskeletális rendszer biofizikája	345
<i>Kellermayer Miklós, Nyitrai Miklós</i>	
V/1.1.1. A citoskeletális filamentumok rugalmassága	345
V/1.1.2. A citoskeletális filamentumok polimerizációja	347
V/1.1.3. A citoskeletális rendszer komponensei	348
V/1.1.4. Sejtmozgás, motilitás	350
V/1.2. A motorfehérjék biofizikája	351
<i>Kellermayer Miklós, Nyitrai Miklós</i>	
V/1.2.1. Motorfehérjék csoportosítása	351
V/1.2.2. Motorfehérjék közös tulajdonságai	352
V/1.3. Az izomműködés biofizikája	353
<i>Kellermayer Miklós, Nyitrai Miklós</i>	
V/1.3.1. Izomtípusok	354
V/1.3.2. A harántcsíkolt izom szerkezete	354
V/1.3.3. A harántcsíkolt izom működése	355
V/1.4. Az izom-összehúzódás szabályozása	356
<i>Kellermayer Miklós, Nyitrai Miklós</i>	
V/1.4.1. A tropomiozin-troponin alapú szabályozás	357
V/2. A mozgásszervek biomechanikája	359
V/2.1. A csontrendszer	359
<i>Csernátony Zoltán, Vereb György</i>	
V/2.1.1. A csontszövet mint anyag	359
V/2.1.2. A csont, mint szerv	365
V/2.1.3. A csontváz, mint szervrendszer	367
V/2.2. Az ízületek biomechanikája	371
<i>Csernátony Zoltán, Vereb György</i>	
V/2.2.1. Statika, reológia	371
V/2.2.2. Kinetika	372
V/2.2.3. Tribológia	373

VI. A molekuláris és sejtdiagnosztika fizikai módszerei	375
VI/1. Szedimentációs és elektroforetikus módszerek	375
VI/1.1. Szedimentációs módszerek	375
<i>Damjanovich Sándor, Fidy Judit</i>	
VI/1.1.1. Szedimentációs sebességi módszer	376
VI/1.1.2. Szedimentációs egyensúlyi módszer	377
VI/1.2. Elektroforézis és izoelektromos-fokuszálás	379
<i>Damjanovich Sándor, Fekete Andrea, Fidy Judit</i>	
VI/1.2.1. Szabad elektroforézis	379
VI/1.2.2. Gélelektroforézis	381
VI/1.2.3. Izoelektromos fókuszálás.	381
VI/1.2.4. Blotting-technikák	381
VI/2. Mikroszkópos módszerek	384
VI/2.1. Az egyszerű nagyító (lupe)	384
<i>Herényi Levente, Kis-Petik Katalin, Szabó Gábor</i>	
VI/2.2. A fénymikroszkóp	387
<i>Herényi Levente, Kis-Petik Katalin, Vereb György</i>	
VI/2.2.1. A fénymikroszkóp képkalkotása	387
VI/2.2.2. Felbontóképesség, Abbe elv	389
VI/2.3. Speciális mikroszkópok	393
<i>Herényi Levente, Kis-Petik Katalin, Módos Károly, Vereb György</i>	
VI/2.3.1. Sztereomikroszkóp	393
VI/2.3.2. Ultramikroszkóp	393
VI/2.3.3. Fluoreszcenciamikroszkóp	394
VI/2.3.4. Polarizációs mikroszkóp	395
VI/2.3.5. Fáziskontraszt-mikroszkóp	396
VI/3. Optikai spektroszkópiai módszerek	398
VI/3.1. Abszorpciós spektroszkópia az UV- és a látható tartományban	398
<i>Fidy Judit, Lakos Zsuzsa, Somogyi Béla</i>	
VI/3.1.1. Fényelnyelés híg oldatokban	398
VI/3.1.2. Abszorpciós spektrofotométerek	400
VI/3.1.3. Abszorpciós sávok a spektrumban	401
VI/3.2. Infravörös spektroszkópia	404
<i>Smeller László</i>	
VI/3.2.1. A molekularezgések	405
VI/3.2.2. Vegyületek, molekulák azonosítása, az IR-spektroszkópia analitikai alkalmazásai	407
VI/3.3. Lumineszcencia spektroszkópia	410
<i>Fidy Judit, Lakos Zsuzsa, Somogyi Béla</i>	
VI/3.3.1. A fényemisszió jelensége: fluoreszcencia és foszforeszcencia	410
VI/3.3.2. A lumineszcencia jellemzése	411
VI/3.3.3. A fluoreszcencia gyakorlati alkalmazásának területei	416
VI/3.4. Fényszóráson alapuló eljárások	420
<i>Módos Károly</i>	
VI/4. Áramlási citometria és sejtszeparálás	422

VI/4.1. Az áramlási citométerek működésének általános elvei	423
<i>Mátyus László</i>	
VI/4.2. A mérési eredmények feldolgozása, adattárolás	428
<i>Mátyus László</i>	
VI/4.3. Sejtszeparálás	430
<i>Mátyus László</i>	
VI/4.4. Az áramlási citometria néhány alkalmazása	431
<i>Mátyus László</i>	
VI/4.4.1. DNS-tartalom-mérés	431
VI/4.4.2. Immunofluoreszcencia	432
VII. Elektromos jelek és módszerek az orvosi gyakorlatban	435
VII/1. Elektromos jelek feldolgozása	435
VII/1.1. Az orvosi gyakorlatban előforduló jelek osztályozása, feldolgozása	435
<i>Derka István, Smeller László</i>	
VII/1.1.1. A jelek osztályozása	436
VII/1.1.2. A zaj csökkentése átlagolással	437
VII/1.1.3. Jelek Fourier felbontása	437
VII/1.1.4. Orvosi jelfeldolgozó lánc elvi felépítése	439
VII/1.2. Analóg elektromos alapáramkörök	441
<i>Smeller László</i>	
VII/1.2.1. Feszültségosztó	441
VII/1.2.2. RC-körök egyenáramú áramkörben	442
VII/1.2.3. Váltóáramú szűrőkörök	446
VII/1.2.4. LC-kör (rezgőkör)	447
VII/1.3. Félvezető áramköri elemek	448
<i>Smeller László</i>	
VII/1.3.1. Félvezető dióda	448
VII/1.3.2. Tranzisztorok	448
VII/1.3.3. FET (field effect transistor)	449
VII/1.3.4. MOS (Metal Oxide Semiconductor)-FET és CMOS (Complementer Metal Oxide Semiconductor)-FET	449
VII/1.4. Elektromos erősítő	450
<i>Smeller László</i>	
VII/1.4.1. Az erősítő jellemző adatai	450
VII/1.4.2. Az erősítő karakterisztikája	451
VII/1.4.3. A visszacsatolás	452
VII/1.5. Jelátalakítás, jelszelektálás	454
<i>Smeller László</i>	
VII/1.5.1. Analóg-digitális átalakítók	454
VII/1.5.2. Zajsűrés	458
VII/1.5.3. Impulzusjelek szelektálása	458
VII/1.6. Megjelenítők	459
<i>Derka István, Herényi Levente, Smeller László</i>	
VII/1.6.1. Katódsugárcső	460

VII/1.6.2. Folyadékkristályos képernyők (LCD) működése	462
VII/1.7. Terápiás célú elektromos készülékek felépítése és működésük alapjai	463
<i>Módos Károly, Smeller László</i>	
VII/2. Testfelszíni elektromos jelek feldolgozása	465
VII/2.1. Elektrokardiográfia	465
<i>Damjanovich Sándor, Voszka István</i>	
VII/2.1.1. Egy rost akciós potenciálja	465
VII/2.1.2. Bipoláris elvezetések	465
VII/2.1.3. Unipoláris elvezetések	467
VII/2.1.4. Az EKG-jel feldolgozása	468
VII/2.1.5. Vektorkardiográfia	469
VII/2.2. Elektroencefalográfia	469
<i>Damjanovich Sándor, Voszka István</i>	
VII/2.3. Elektromiográfia	470
<i>Damjanovich Sándor, Voszka István</i>	
VII/2.4. Elektroretinográfia	471
<i>Damjanovich Sándor, Szabó Gábor, Voszka István</i>	
VII/3. Audiometria	473
VII/3.1. Hangaudiometria	474
<i>Derka István</i>	
VII/3.2. Objektív audiometria	475
<i>Derka István</i>	
VIII. Képkeltő módszerek	477
VIII/1. A képi megjelenítés	477
<i>Fidy Judit, Voszka István</i>	
VIII/2. Felületi térképek	479
VIII/2.1. Endoszkópia	479
<i>Fidy Judit, Voszka István</i>	
VIII/2.1.1. Száloptika	479
VIII/2.1.2. Az endoszkópi kép keletkezése	479
VIII/2.1.3. Endoszkópiai eljárások	480
VIII/2.2. Termográfia	480
<i>Fidy Judit, Voszka István</i>	
VIII/2.3. Elektromos feszültségtérképek	481
<i>Fidy Judit, Voszka István</i>	
VIII/3. Szummációs eljárások	482
VIII/3.1. Röntgen sugárzás abszorpcióján alapuló módszerek	482
<i>Fidy Judit, Voszka István</i>	
VIII/3.1.1. Röntgenátvilágítás	482
VIII/3.1.2. Elektronikus röntgen-képerősítő	483
VIII/3.1.3. Digitális röntgenképkeltés	484
VIII/3.1.4. Digitális szubtrakciós angiográfia (DSA), röviden: digitális angiográfia (DA)	485
VIII/3.2. Izotópos nyomjelzés technikák: szcintigráfia	485
<i>Krasznai Zoltán, Módos Károly</i>	

VIII/4. Tomográfiai módszerek	489
VIII/4.1. Mágneses magrezonanciás képalkotás, MRI – Direkt tomográfia 1.	489
<i>Fidy Judit, Gáspár Rezső</i>	
VIII/4.1.1. Az MRI alapvető mérési elve	489
VIII/4.1.2. A szekvenciális pont módszer	490
VIII/4.1.3. A kétdimenziós Fourier-transzformációs (2DFT) módszer	492
VIII/4.1.4. Az axiális irányú mágneses tér által kiválasztott szelet voxeleinek elkülönítése	492
VIII/4.1.5. Az MRI speciális területei és technikái	496
VIII/4.2. Ultrahangos képalkotás —Direkt tomográfia 2.	498
<i>Kaposi András, Mátyus László</i>	
VIII/4.2.1. Piezoelektromos hatás, inverz piezoelektromos hatás	498
VIII/4.2.2. Az UH forrás felépítése	498
VIII/4.2.3. Az UH nyaláb kialakulása és tulajdonságai	500
VIII/4.2.4. Impulzus-echó módszerek, UH képek	502
VIII/4.2.5. A pásztázás megoldásai	506
VIII/4.2.6. UH-képek feloldóképessége	506
VIII/4.2.7. Háromdimenziós rekonstrukció	507
VIII/4.2.8. Doppler-módszerek	508
VIII/4.2.9. A Doppler-effektus gyakorlati felhasználása	509
VIII/4.3. Röntgenabszorpciós CT	515
<i>Fidy Judit, Krasznai Zoltán</i>	
VIII/4.4. Magsugárzáson alapuló technikák	519
<i>Fidy Judit, Krasznai Zoltán</i>	
VIII/4.4.1. Fotonemissziós számítógépes tomográfia, SPECT	519
VIII/4.4.2. Pozitronemissziós tomográfia, PET	520
IX. Terápiás módszerek fizikai alapjai	527
IX/1. Lézerek terápiás alkalmazása	527
IX/1.1. A lézergusárzás kölcsönhatása szövetekkel	527
<i>Fidy Judit, Vereb György</i>	
IX/1.2. Lézerek sebészeti alkalmazásai	529
<i>Fidy Judit, Vereb György</i>	
IX/1.2.1. Koaguláció	529
IX/1.2.2. Vaporizáció, karbonizáció	530
IX/1.2.3. Atomizáció	532
IX/1.2.4. Ionizáció	533
IX/2. A fény terápiás alkalmazása – fototerápia, fotokemoterápia	535
IX/2.1. PUVA terápia	535
<i>Csik Gabriella</i>	
IX/2.2. Fotodinamikus terápia	536
<i>Csik Gabriella</i>	
IX/2.3. Kékfény terápia	536
<i>Csik Gabriella</i>	
IX/3. Sugaréterápia	538

IX/3.1. Az alkalmazandó sugárzás megválasztása	538
<i>Smeller László</i>	
IX/3.1.1. α -sugárzás	538
IX/3.1.2. β -sugárzás és elektronsugárzás	539
IX/3.1.3. γ - és röntgensugárzás, összefoglaló néven fotonsugárzás	540
IX/3.1.4. Protonsugárzás	541
IX/3.2. A sugárzás eljuttatása a besugározandó gócba	542
<i>Smeller László</i>	
IX/3.2.1. A képalkotó eljárások és a besugárzás együttes alkalmazása	542
IX/3.2.2. Kollimátorok	543
IX/3.2.3. Forgó besugárzás	544
IX/3.2.4. Egy speciális sugárterápiás eszköz, a gamma kés	544
IX/3.2.5. Az izotópkezelés kivitelezése	545
IX/4. Elektromos áram terápiás alkalmazásai	546
IX/4.1. Egyenáram alkalmazása	546
<i>Vereb György, Voszka István</i>	
IX/4.2. Ingeráram-terápia	546
<i>Vereb György, Voszka István</i>	
IX/4.3. Szívritmus-szabályozó	548
<i>Vereb György, Voszka István</i>	
IX/4.4. Defibrillátor	548
<i>Vereb György, Voszka István</i>	
IX/5. Hőterápiás eljárások	549
IX/5.1. Ultrahang-terápia	549
<i>Vereb György, Voszka István</i>	
IX/5.2. Nagyfrekvenciás hőterápia	551
<i>Smeller László, Vereb György, Voszka István</i>	
IX/5.3. Elektromos sebészet	553
<i>Vereb György, Voszka István</i>	
X. Az élettudományi kutatómunka fizikai módszerei	555
X/1. Optikai spektroszkópiai módszerek	555
X/1.1. Lumineszcencia-spektroszkópián alapuló eljárások	555
<i>Lakos Zsuzsa, Somogyi Béla</i>	
X/1.1.1. Förster típusú rezonancia-energiaátadás (energiatranszfer)	555
X/1.1.2. Fluoreszcencia-kioltás	557
X/1.1.3. A fluoreszcencia-polarizáció mérése és alkalmazásai	561
X/1.1.4. Időfüggő fluoreszcencia-paraméterek meghatározása	562
X/1.2. Infravörös spektroszkópia	566
<i>Smeller László</i>	
X/1.2.1. Molekuláris biofizikai alkalmazás: fehérjekonformáció meghatározása	566
X/1.2.2. Közeli infravörös (NIR-) spektroszkópia	567
X/1.3. Fényszórásmérés	567
<i>Módos Károly</i>	
X/1.3.1. Statikus fényszórásmérés	568

X/1.3.2. Dinamikus fényszórásmérés	569
X/1.4. Cirkuláris dikroizmus (CD) – spektroszkópia	570
<i>Módos Károly</i>	
X/1.4.1. Optikai aktivitás	570
X/1.4.2. Cirkulárisan és elliptikusan poláros fény	570
X/1.4.3. A CD-spektroszkópia alkalmazása makromolekulák szerkezetvizsgálatában	571
X/2. Pásztázó mikroszkópos módszerek	573
X/2.1. A pásztázás elve	574
<i>Damjanovich Sándor</i>	
X/2.2. Az atomerő-mikroszkópia, AFM	575
<i>Damjanovich Sándor, Vereb György</i>	
X/3. Modern fénymikroszkópiai eljárások	578
X/3.1. Konfokális lézer-pásztázómikroszkópia, CLSM	578
<i>Damjanovich Sándor, Vereb György</i>	
X/3.2. A közeli mező optikai mikroszkópia, NSOM	584
<i>Damjanovich Sándor, Vereb György</i>	
X/3.3. „Továtűnő” (evaneszcens) fluoreszcencia	586
<i>Lakos Zsuzsa, Matkó János, Somogyi Béla</i>	
X/3.4. Az optikai csipesz	587
<i>Damjanovich Sándor, Lakos Zsuzsa, Matkó János, Somogyi Béla, Vereb György</i>	
X/4. Rádióspektroszkópiai módszerek: mágneses magrezonancia spektroszkópia (NMR) és elektronspin rezonancia spektroszkópia (ESR)	590
X/4.1. Az NMR és az ESR fizikai alapjai	590
<i>Gróf Pál, Gáspár Rezső</i>	
X/4.2. Az ESR spektroszkópia néhány biológiai vonatkozása	596
<i>Gróf Pál, Gáspár Rezső</i>	
X/5. Elektronmikroszkópia	599
X/5.1. Az elektronmikroszkóp felbontása	599
<i>Fidy Judit, Kis-Petik Katalin</i>	
X/5.2. Az elektronmikroszkóp felépítése	599
<i>Fidy Judit</i>	
X/5.3. Az elektron-nyaláb kölcsönhatása a mintával, mérési lehetőségek	600
<i>Fidy Judit</i>	
X/5.3.1. Transzmissziós elektronmikroszkópia: TEM	600
X/5.3.2. Pásztázó (schanning) elektronmikroszkópia: SEM	600
16. X/6. Röntgen-diffrakció	602
<i>Damjanovich Sándor</i>	
X/7. Tömegspektrometria	605
<i>Damjanovich Sándor, Osváth Szabolcs</i>	
A legfontosabb, könyv alakban megjelent irodalmi források	611
Tátgymutató	613